

FIKİH

KONULAR

1. KISIM GİRİŞ

- Fıkıhın Tanımı
- Fıkıh İlminin Bölümleri
- İbadet
- İslam'ın Temizliğe Verdiği Önem
- Temizliğin Çeşitleri

• Fıkıhın Tanımı

Fıkıh kelimesi Arapça bir kelime olup, anlamak, kavramak ve ince görüş manalarına gelir.

Fıkıh ilmi, kişinin dünyadaki hareketlerini düzenleyen ve ona birtakım vazifeler yükleyen dinî hükümleri, delilleriyle bildiren şeri bir ilim dalıdır. Dinî hükümleri delilleriyle bilen kimseye de fakih denir.

• Fıkıh İlminin Bölümleri

- 1- **İbadet:** Müslümanların dine ait işleridir. Namaz, oruç, zekât, hac ve cihat gibi.
- 2- **Muâmelât:** Müslümanların dünyaya ait işleridir. Miras, borçlar, ticaret ve şirket kurma gibi.
- 3- **Ukûbat:** Suç ve cezalarla ilgili bölüm.
- 4- **Ahlak:** Kulun topluma karşı vazifeleri, sosyal uyum ve davranışlarıdır. Cömertlik, güler yüzlülük, ihlaslı olmak, yalan söylememek, insanlara faydalı olmak gibi...

Bir Müslüman için fıkıhın önemi büyüktür. Dinin hükümlerini bilmek için fıkıh ihtiyacı vardır. Fıkıhın lüzumunu ve fakihlerin faziletini şu hadis açıkça belirtmektedir.

“Allah bir kimseye hayır (iyilik) dilerse onu dinde fakih, anlayışlı kılar.”

(Buhârî; İlim, 10 ve Müslim; İmâre, 75)

• İbadet

İbadet, sözlükte, itaat ve boyun eğme anlamlarına gelir. Çoğulu ibâdât'tır. Genel anlamda, kişinin yüce bir varlığa boyun eğmesi, kendi arzu ve isteklerinden vazgeçerek ona tam teslimiyet göstermesidir.

İbadetin İslami manası, Allah Teâlâ'ya hürmet ve samimiyetle yapılan her fiildir. İslam'da ibadetin sahası çok geniştir. Bütün hayatı içine alır. Yapacağımız hareket ve davranışların gayesi Allah rızası olmak şartı ile her hareketimiz ibadettir. Dili yalan ve kötü sözlerden korumak, fakirlere yardım etmek, ticari meselelerde doğru olmak, akraba ve arkadaşlarla olan münasebetlerde Allah'ın hoşnutluğunu gözeterek hizmet etmek, temizlik için yıkanmak, her hâl üzere O'nu zikretmek ve ilimle meşgul olmak birer ibadettir.

İbadetin Psikolojik Bakımdan Önemi ve Faydaları

1. Kalbe, imana ve vücuda kuvvet verir.
2. Ahlakı yükseltir.
3. İbadet eden kişinin ufku genişler. Ahlakı, fikri ve hayata bakış tarzı güzelleşir.
4. İbadet eden kişi toplumda güvenilir, saygın bir kişi olur.
5. İbadet eden kişiler, aileler ve toplumlar, mutlu ve huzurlu olurlar. Çünkü içlerinde Allah korkusu olup, bir gün yaptıklarından hesaba çekileceklerini bilirler.
6. İbadet, yaratana karşı bir teslimiyet olup kişiyi daima canlı ve zinde tutar. İnsana kuvvet verir.
7. Manevi yöndengüçlü olanlar, planlı ve disiplinli olurlar. Her türlü kötülüklerden uzak dururlar.
8. İbadetlerine bağlı olan kişiler ve toplumlar arasındaki birlik ve beraberlik sağlam temellere dayandığından sosyal açıdan da güçlü olurlar.

• İslam'ın Temizliğe Verdiği Önem

İslam dini temizliğe büyük önem vermiştir. Yüce Allah'ın huzuruna çıkabilmek için beden, elbise, namaz kılınacak yer, fikir, inanç ve kalp temizliği emredilmiştir. Temizliğin başında kalbin ve itikâdın temiz olması gelir. Kur'ân-ı Kerîm'de temizliğe dikkat edenler övülmüş ve Allah'ın sevgisine layık oldukları belirtilmiştir.

Allah Teâlâ şöyle buyuruyor:

- **“Şüphesiz Allah çok tövbe edenleri ve temizlenenleri sever.”** (Bakara suresi, 222. ayet) Temizlikleri ümmete örnek gösterilen Kubâ halkı hakkında;
- **“Orada temizlenmeyi seven kimseler vardır. Şüphesiz Allah temizlenenleri sever.”** (Tevbe suresi, 108. ayet) diye bahsedilir.

Dış temizlik yanında, kalp temizliği ve iç temizlik de önemlidir. Çünkü dışı süslenmiş, fakat iç âlemi kir ve pislikler içinde bulunan kimse imanın gerçeğine ulaşamaz. Allah Teâlâ kurtuluşa erenlerin ilk sıfatlarının temizlenme olduğunu şöyle açıklar:

- **“Şüphesiz iyi temizlenen ve Rabbi'nin adını zikredip de namaz kılan kimse umduğuna ermiştir.”** (A'lâ suresi, 14-15. ayetler)

Hz. Peygamber Efendimiz (s.a.v.), temizliğin önemini şöyle belirtmiştir:

- **“Temizlik imanın yarısıdır.”** (Müslim, Tahâre, 1)
- **“Allah temizdir. Temiz olanları sever.”** (Tirmizî, Edep, 41)

• Temizliğin Çeşitleri

Temizliği ruh, beden ve çevre temizliği olarak üçe ayırabiliriz.

1. Ruh temizliği: Ruh temizliğinin birinci derecesi kalbin batıl olan inançlardan temizlenmesiyle kazanılır. İkinci derecesi de kalbin **hased, kibir, riya, hırs** ve düşmanlık gibi kötü duygulardan temizlenmesi ile kazanılır. Tevazu, kanaat, sevgi gibi iyi duygular kötü duyguların atılması ile elde edilir. Allah Teâlâ ruh ve kalp temizliği hakkında şöyle buyurur:

- **“(İnsanların kabirlerinden kalkacakları) o gün, ne mal fayda verir, ne de oğullar. Ancak Allah'a halis ve pak bir kalp ile varan müstesna.”** (Şuarâ suresi, 88-89. ayetler)

2. Beden temizliği: Vücudumuzun bütün organları ve giydiğimiz eşyanın temizliği beden temizliğini meydana getirir. Bu hususta Peygamberimiz (s.a.v.) şöyle buyuruyor:

- **“Cuma günü yıkanmak her balığ olan kimse için güzel bir davranıştır.”**
- **“Ümmetime (yahut insanlara) güçlük verecek olmasaydı, onlara her namaz vakti mutlaka dişlerini misvakla temizlemelerini emrederdim.”** (Tecrid Terc. 484)

İbadetin kabul olma şartlarından birisi de vücut, elbise ve namaz kılacağımız yerin temiz olmasıdır. Buralar temizlenmeden ve abdest almadan namaz kılınmaz. Cemiyet içerisinde iyi bir tesir meydana getirebilmek için mutlaka kıyafetimizin temiz ve düzgün olması gerekir. Kıyafetimiz ruhumuzun aynasıdır. İşte bunun için mescitlere gidildiğinde kıyafetimizin temiz ve düzgün olması istenmektedir. Bu yüzden Müslüman, günde 5 defa temizlik yaparak Allah'ın huzuruna çıkıyor.

- “Ey Âdemoğulları! Her mescide gelişinizde güzel elbisenizi giyiniz.”
(A'râf suresi, 31. ayet)

Temizlik sağlık için gereklidir. Sağlıklı bir vücut temizlik kurallarına uymakla kazanılır. Bu kurallara uymayanlar kendilerine hastalık için uygun bir ortam hazırlamış olurlar.

3. Çevre temizliği: Çevre, evimiz, sokağımız, mahallemiz ve çalıştığımız yerdir. Müslüman çevresinin temizliğine dikkat eder.

Atalarımız: “Arslan yattığı yerden belli olur.” demişlerdir. Müslüman evi, sokağı ve çalıştığı yerin temizliğine ve düzenine dikkat etmelidir. Ayakkabılarla eve girilmesi, evlerin içerisine köpeklerin sokulması birçok mikrop ve bakterinin evin içine girmesine sebep olabileceğinden dinimizce uygun görülmemiştir.

FIKİH

KONULAR

2. KISIM NAMAZ

- **Namazın Dinimizdeki Önemi ve Günlük Yaşayışımızdaki Yeri**
- **Cemaatle Namaz Kılmanın Dinimizdeki Yeri ve Fazileti**
- **Namaz Vakitleri**
- **Namazın Şartları (Dışındaki Farzları)**
- **Namazın Rükünleri (İçindeki Farzları)**
- **Namazı Bozan Şeyler**
- **Namazların Kazası**
- **Cuma Namazının Farzı ve Önemi**
- **Nafile Namazlar**
- **Cenaze Namazı**
- **Hasta Namazı**
- **İbadetlerdeki Kolaylıklar**
- **Namaz Kılmanın Mekruh Olduğu Vakitler**
- **Namazda Mekruhlar**
- **Bayram Namazı**
- **Yolculukda Namaz (Seferi Namazı)**

• **Namazın Dinimizdeki Önemi ve Günlük Yaşayışımızdaki Yeri**

Namaz, Allah'a imandan sonra farzların ve ibadetlerin en önemlisi ve faziletlisidir. Beş vakit namaz Miraç Gecesi'nde, hicretten bir buçuk sene evvel, Recep ayının yirmi yedinci gecesinde farz kılınmıştır. İmanın dışı, topluma yansıyan belirtilerinin başında namaz gelir. Namaz kalbin nuru, ruhun gücü ve müminin Miraçıdır. Namazın faryizeti kitap sünnet ve icma delilleriyle sabittir. Kur'ân-ı Kerîm'in birçok yerinde "Namazınızı kılınız ve zekâtınızı veriniz" buyrulur.

- **"Bütün namazları ve orta namazı muhafaza edin."** (Tevbe suresi, 103. ayet)
- **"Şüphesiz namaz, Müminlere vakitleri belirlenmiş olarak farz kılınmıştır."** (Nisâ suresi, 103. ayet)
- **"Namazı kılın, zekâtı verin ve Allah'a sarılın. O sizin mevlanızdır. O ne güzel mevla, ne güzel yardımcıdır."** (Hac suresi, 78. ayet)

Peygamberimiz (s.a.v.)'in bu konuda pek çok hadisi mevcuttur.

- **"Kıyamet gününde kulun hesaba çekileceği ilk ameli onun namazıdır.**

Eğer namazı düzgün olursa, işi iyi gider ve kazançlı çıkar. Namzı düzgün olmazsa, kaybeder ve zararlı çıkar." (Riyâzü's-sâlihîn, 1083)

Namaz akıllı, ergen ve Müslüman olan herkese farzdır. Namazı kılan kimseler Allah'ın emirlerini yerine getirdikleri için büyük lütuflara erecekler, bilerek terkedenler de çetin azaba uğrayacaklardır. Namazın farzietini inkar edenler ise Müslüman olma özelliğini ve şerefini kaybetmiş olurlar.

Namazın Günlük Yaşayışımızdaki Yeri:

Namaz, Müslümanın sığınağı ve kendisi ile Rabbi arasında uzanan, kopması mümkün olmayan bir bağıdır. Namaz kulluğun gayesini gerçekleştirmek, her türlü fitne ve fesada, bela ve musibete, nefsin şer ve tuzaklarına karşı koyabilecek ruhi bir güç, derin bir iman ve kalbi feyizle doldurup taşıracak bir ibadettir. Namazın günlük yaşayışımızdaki yerini şöyle sıralayabiliriz:

1. Namaz manevi bir temizliktir.

Allah, Müslümanlara belirli vakitlerde namaz ibadetini farz kılmak suretiyle günde beş defa kalbindeki gaflet ve günah kirlerini temizlemelerine fırsat vermiştir. Bu bakımdan beş vakit namaz hataya düşenlerin hatadan korunması, mağrur kimselerin kibir ve gururdan sakınması, dünyevi arzu ve isteklerin kontrol altına alınması ve insanın Allah'ı ve ahiret gününü hatırlaması için en güzel bir vasıtaadır.

Namaz ruhun gıdasıdır. Kulun namazda Rabbine yaptığı yakarıştta kalbini aydınlatan, gönlünü ferahlatan ruhani bir zevk vardır.

2. Namaz, maddi temizlik ve güzelliği temin eder.

Namaz sadece ruhi bir ibadet değildir. O aynı zamanda temizlik ve güzelliştir. Allah Teâlâ namaz için temizliği şart koşmuş, namaz kılacak kimsenin elbisesini, bedenini ve namaz kılınacak yeri her türlü pisliklerden temizlemesini istemiş, ayrıca gusül ve abdest almak suretiyle temizlenmeyi mecbur kılmıştır. (Mâide suresi, 6. ayet) İslam, Müslümana namaz kılariken temiz elbiselerini giymesini, güzel kokular sürmesini, pis kokulardan, kirli elbise giymekten sakınmasını önemle emretmiştir. Ağız ve diş temizliğine önem vermiştir. (A'râf suresi, 31. ayet)

3. Namaz bedenî bir ibadettir.

Namaz mümine disiplin ruhunu veren, vücudundaki kasları kuvvetlendiren ve insanın daima zinde olmasını sağlayan bir ibadettir.

4. Namaz psikolojik bir eğitimidir.

İslam'ın istediği manada kılınan namaz, mümine hayatının yorucu ve çetin anlarında dünyevi bir takım musibet ve felaketler karşısında kendisine yardım edecek psikolojik bir güç kazandırır.

5. Namaz ahlaki bir eğitimidir.

Namaz insanı daima hayırlı işlere, iyiye ve güzele sevkeder. Şer ve

kötülüklerden, fuhuş ve münkerden sakındırır. (Ankebût suresi, 45. ayet) Bela ve musibet anlarında dengesini kaybetmeyip sıkıntılara karşı dirençli olmasını sağlar. Namaz kişinin gönlüne Allah'ın gözetimini yerleştirir. O'nun emir ve yasaklarına uymayı sağlar. Tembelleğe, uyuşukluğa, heva ve heveslerine teslim olmamayı sağlar. Namaz kıldıkları hâlde ahlaken düşük ve davranışları bozuk kimselerin namazları ruhsuz bir cesede benzer. Bu kimselerin namazları konusunda Kur'an-ı Kerim şu nitelemeyi yapmaktadır:

• **"İşte (bu vasıflarla beraber) namaz kılanların vay hâline ki, onlar namazlarından gafildirler."** (Mâûn suresi, 4-5. ayetler)

• **Cemaatle Namaz Kılmanın Dinimizdeki Yeri ve Fazileti**

Dinimiz Müslümanların birlik ve beraberliklerini sağlamak için, Allah'ın huzurundaki eşitliği en güzel biçimde sembolleştiren cemaatle namaz kılmayı ısrarla telkin ve tavsiye etmiştir. Bu hususta Peygamber Efendimiz (s.a.v.):

• **"Cemaatle kılınan namaz tek başına kılınan namazdan 27 derece daha faziletlidir."** buyurmuşlardır. (Buhârî – Müslim)

Cemaatle namaz kılmanın pek çok hikmetleri ve sayılamayacak kadar büyük faydaları vardır. Bunları kısaca şöyle özetlemek mümkündür. Müslümanların, Allah'a teslim olarak, O'ndan yardım isteyerek ve bütün varlıklarıyla O'na yönelerek bir araya gelmeleri, rahmetin inmesi ve bereketin yağmasına sebeptir. Müslüman kişinin yalnız başına kılarken yapabileceği hataları, öğrenememiş olduğu hüküm ve adabı, zikir ve kıraati öğrenebilmesi kolaylaşır. Göreceği sâlih, fakih ve âlimlere uymak için içinde bir gayret meydana gelir. Bazı ihlaslı kimselerin huzur ve huşuu bütün cemaate tesir eder. Uyuyan ruhları uyandırır. Bunların yanında bütün cemaatin kusurlarına bakılmadan namazların kabulüne sebep olabilir. Birlik ve beraberlik hâlinde yaşamanın güzelliklerini öğretir. İman ve ibadet **şuuru** kazandırır. Özet olarak Allah'ın rahmeti ve bereketi cemaatle birliktedir.

• **Namaz Vakitleri**

Farz namazlar ile bunların sünnetleri, vitir, teravîh ve bayram namazları için vakit şarttır. Vakit girmeden kılınacak bir namaz geçerli olmadığı gibi vaktinden sonra kılınacak bir namaz eda değil, kaza olur. Bir namazın özürsüz olarak kazaya bırakılması Allah Teâlâ yanında büyük sorumluluğu gerektirir.

Sabah Namazının Vakti

İkinci fecrin başlangıcından güneşin doğmasına kadar olan süre sabah namazının vaktidir. Herhangi bir sebeple vaktinde kılınamayan sabah namazının farz ve sünneti işrak vaktinden (güneşin ufukta yükselmesinden, yani; güneşin doğmasından 45 dakika sonra) öğle namazının 45-50 dakika öncesine kadar kılınabilir.

Öğle Namazının Vakti

Öğle vakti güneşin gökyüzünde çıktığı en yüksek noktadan batıya doğru gitmesi ile başlayarak, her şeyin gölgesinin iki misli uzayınca kadar devam eder. Cuma namazının vakti de tam öğle namazının vakti gibidir.

İkinci Namazının Vakti

İkinci vakti müçtehitlerin çoğunluğuna göre, her şeyin gölgesi iki misli olduğu andan itibaren başlar, ittifakla güneşin battığı zamana kadar devam eder. İkinci namazını güneşin sararma vaktine kadar geciktirmek mekruhtur.

Akşam Namazının Vakti

Güneşin batmasıyla başlar, akşam kızılmasının kaybolmasıyla sona erer.

Yatsı Namazının Vakti

Akşam kızılığının bitmesiyle başlar, ikinci fecrin doğmasına (sabah vaktine) kadar devam eder. İkinci fecir doğunca yatsı namazının vakti çıkmış olur. Yatsı namazını gecenin üçte birine kadar geciktirmek müstehaptır. Teravîh namazının vakti yatsı namazından sonra, ama vitir namazından önce kılınır. Vitir namazının vakti de; Yatsı namazından sonradır. Sabah namazının vaktine kadar devam eder.

Bu vakitler, genel kural olarak bilinmelidir. Ancak biz bugün bu vakitlere göre hazırlanmış, takvimlerdeki zamana bakarak namazlarımızı kılıyoruz.

• Namaz Kılmanın Mekruh Olduğu Vakitler (Kerâhet Vakitleri)

Kerâhet vakti denilen üç vakitte namaz kılınmaz. Bu üç vakit şunlardır:

- 1. Güneş doğarken:** Güneşin doğuşundan yükselmesine kadar olan zamandır ki, buna işrak vakti denir. 45 dakikalık bir zamandır.
- 2. Zeval vakti:** Güneşin tam tepe noktada olduğu andan itibaren 45 dakikalık bir zamandır.
- 3. Grup vakti:** Güneş batarken de namaz kılınmaz. Ancak, güneş batarken o günün ikinci namazının farzını kılmak kerâhetle caizdir.

• Namazın Şartları (Dışındaki Farzları)

Namazın farzları on ikidir. Bunlardan altısı daha namaza başlamadan önce yerine getirilmesi gereken farzlardır. Bunlara namazın şartları denir. "Namazın dışındaki farzlar" olarak zikredilen bu şartlar şunlardır:

- 1- Hadesten Taharet
- 2- Necasetten Taharet
- 3- Setr-i Avret
- 4- İstikbâl-i Kible
- 5- Vakit
- 6- Niyet

1. **Hadesten Taharet:** Abdestsizlik, cünüplük, hayız veya lohusa hâllerinde bulunmaya "**Hadesten Taharet**" denir. Abdestsizlik küçük hades, diğerleri büyük hadestir. Küçük hades abdest almakla, büyük hades ise ancak gusletmekle giderilebilir. İşte bu şekilde abdest almak veya gusletmekle yapılan temizliğe hadesten taharet denir. Bu hususta Allah Teâlâ: "**Ey iman edenler! Namaza kalktığınız zaman yüzlerinizi, dirseklerle birlikte ellerinizi yıkayın. Başınızın bir bölümünü mesh edin. Topuklarla birlikte ayaklarınızı da (yıkayın). Eğer cünüp iseniz iyice temizlenin.**" (Mâide suresi, 6. ayet)

2. **Necasetten Taharet:** Namazdan önce bedende, elbisede veya namaz kılınacak yerde bulunan pisliği temizlemeyi ifade eder. Bu temizlik namazın geçerli olması için ön şarttır.

3. **Setr-i Avret:** Avret yerlerinin örtülmesi demektir. Avret yeri erkeklerde göbek altından diz kapakları altına kadar olan yerdir. Diz kapakları da avret yeridir. Kadınların ise yüzleri, elleri ve ayaklarından başka bütün bedenleri avrettir.

4. **İstikbâl-i Kible:** Kibleye yönelmek demektir. Kible Mekke-i Mükerrerme'deki Kâbe'nin yeridir. Bu mübarek yerin göklere doğru üst tarafı ve yerin dibine doğru alt tarafı tamamen kibledir. Müslümanların namaz kılarken Kâbe'ye yönelmeleri aralarındaki birlik ve beraberliği ifade eder.

5. **Vakit:** "**Namaz müminler üzerine vakit ile belirlenmiş olarak farz kılınmıştır.**" (Nisâ suresi, 103. ayet). Bunun için vakti girmeden kılınan bir namaz ne eda ne de kazadır. Ancak nafiye bir namazdır.

6. **Niyet:** Niyet, kesin bir iradeden sonra kalbin bir şey yapmaya karar vermesidir. Namaz konusunda niyet, Allah Teâlâ için namaz kılmayı dilemek ve hangi namazın kılınacağını bilmektir. Niyet ederken rek'atların sayısını belirtmeye lüzum yoktur. İmama uyan kimsenin sadece "uydum imama" demesi, namaz kılmaya kafi değildir. "Niyet ettim Allah rızası için namazının farzını kılmaya uydum imama" demesi lazımdır.

• Namazın Rükünleri (İçindeki Farzları)

Namaza başladıktan sonra yerine getirilmesi gereken farzlardır. Bunlardan birisi terk edilirse namaz geçersiz olur. Geciktirilirse sehiv secdesi yapmak gerekir. Namazın rükünleri şunlardır:

1- İftitah Tekbiri	2- Kıyam	3- Kıraat
4- Rükû	5- Sücûd	6- Ka'de-i Âhire

- 1. İftitah Tekbiri:** İftitah tekberi namazın açış tekberi demektir. Bununla namaza girilmiş, dışarı ile ilgi kesilmiş, namazı bozacak bir fiil bu tekbirden sonra haram olmuş olur. İmama uymak üzere alınan iftitah tekbirinin tamamının ayakta alınması şarttır.
- 2. Kıyam:** Gücü yetenin farz bir namazda, vitir veya adak namazları gibi vacip namazlarda ayakta durması gerekir. Bu yüzden ayakta durmaya gücü yeten kimsenin oturarak kılacağı bir farz veya vacip namaz caiz olmaz. Çünkü Allah Teâlâ: **“Allah’a itaat ederek ayakta durun.”** (Bakara suresi, 238. ayet) Hz. Peygamber (s.a.v.) ise: **“Ayakta namaz kıl.”** buyurmuştur. Yalnız iftitah tekbirini ayakta almaya gücü yeten kimse, bu tekbiri ayakta alır, sonra oturup namazı kılar. Oturduğu hâlde rükû ve sücûda kadir olamayan kimse başı ile ima ederek rükû ve sücudunu yapar. Secde için rükûdan biraz fazla başını eğer. Oturduğu hâlde namaza gücü yetmeyen kimse arkası üzerine yatar, ayaklarını kible tarafına yöneltir, rükû ve sücûd için imada bulunur.
- 3. Kıraat:** İmamın veya tek başına namaz kılanın, nafil namazlar ile vitir namazının bütün rek’atlarında Fâtiha’dan sonra bir miktar Kur’ân-ı Kerîm okuması farzdır. Ancak dört veya üç rek’atlı farz namazlarda kıraatin ilk iki rek’atta bulunması vaciptir.
- 4. Rükû:** Namazın bir farzı olan rükû, elleri dizlere koyarak baş ile, arka düz bir istikamete gelecek şekilde eğilmek demektir.
- 5. Sücûd (Secde):** En uygun secde; alın, burun, eller, dizler ve ayak parmaklarının uçlarının üzerine olmak üzere yedi aza üzerinde yapılır. Alın ve burnun yere değmesi gerekir.
- 6. Ka'de-i Âhire:** Son oturuş demektir. Süresi, **“Tahiyyat”** duasını okuyacak kadardır.

• Namazı Bozan Şeyler

1. Namazda kendi işiteceği kadar gülmek. Kişi, başkasının işiteceği kadar gülerse abdesti de bozulur.
2. Namazda inlemek veya “ah”, “oh” gibi bir sesle ağlamak.
3. Namazda sesli olarak insanlara selam vermek ve almak.
4. Kibleden göğsünü çevirmek.
5. Ağız dışından alınan bir şeyi yemek veya içmek.
6. Teyemmüm ile namaz kılarken suyu görmek.
7. Sabah namazı kılarken güneşin doğması.
8. Namaz kılan kimseye hariçten “ileriye git, geriye git” gibi sözlerle emredildiğin de namaz kılanın bu emre uyması.
9. Namazda başka şeylerle meşgul olmak.
10. Namazda özürsüz veya çarpma nedeniyle üç adım yürümek.
11. Ağız dolusu kusmak.
12. Namazda bir uzvun kanaması.
13. Ayetin manasını bozacak şekilde yanlış okumak.
14. Secdede iki ayağını yerden keserek yukarı kaldırmak.
15. Kadın ve erkeğin yanyana bir safta namaz kılması.

• Namazda Mekruhlar

1. Namaz kılarken özürsüz olarak bir yere dayanmak.
2. Namazda bedeni ve elbisesiyle oynamak, parmak çıtlamak.
3. Namazda gözleri yummak, sağa sola bakmak.
4. Namazda özürsüz esnemek, gerinmek, öksürmek.
5. Abdesti sıkışık iken namaza durmak.
6. Namazda elini böğrüne koymak, özürsüz bağdaş kurmak.
7. İnsan yüzüne ve kor hâlindeki ateşe karşı namaz kılmak.
8. Secdeye varırken elbisesini çekmek.
9. İki sure arasını bir sure atlayarak ayırmak.
10. İkinci rek’atta, birinci rek’atta okuduğu sure veya ayetin üstündeki sure ve ayeti okumak veya ikinci rek’atta birinci rek’attan uzun ayet okumak.
11. Yemek hazır iken namaz kılmak.
12. Yol üzerinde, kabristanda, hamamda, pisliğe yakın yerde ve sahibinin rızası olmadan bir başkasının yerinde namaz kılmak.
13. Namazda alnında veya burnundaki teri ve tozları silmek.
14. Kirli elbise ile namaz kılmak.
15. Cemaatle namaz kılarken, ön safta yer varsa, arkada namaza durmak.
16. Namaz kılanın önünde canlı resmin bulunması.

• Namazların Kazası

Bir namazı vaktinde kılmaya “**eda**”, vakti çıktıktan sonra kılmaya da “**kaza**” denir.

Vaktinde kılınmamış vitir namazının kazası vaciptir. Farz namazların kazası ise farzdır. Sünnetler kaza edilmez. Ancak herhangi bir sebeple vaktinde kılınmayan sabah namazının sünneti güneşin doğmasından 40-45 dakika sonra öğle namazı vaktinden biraz önceye kadar sünnet ile beraber kaza edilir.

Bir namazı özürsüz yere olarak kazaya bırakmak büyük günahlardandır. Bu namaz kaza edilmekle yerine getirilmiş olur. Fakat namazı kazaya bırakmakla meydana gelecek olan günahın affı için ayrıca tövbe gerekir. Kazaya kalmış namazların çok olması dolayısıyla günü ve vakti belirsiz olursa böyle namazların kazası için iki şekilden biriyle niyet edilebilir.

1. Niyet ettim Allah rızası için son namazının farzını kaza etmeye,
2. Niyet ettim Allah rızası için ilk namazının farzını kaza etmeye.

Bir kimse ne kadar namazının kazaya kaldığını bilmezse vicdanının sesine göre hesap yaparak tesbitte bulunur. Bundan sonra da üzerinde kaza namazı kalmadığına kanaat getirinceye kadar kaza namazına devam eder.

Kaza namazlarının evde kılınması tercih edilir. Çünkü günahın teşhiri doğru değildir. Aynı vakte ait olan kaza namazları cemaatle de kılınabilir. Kaza namazları üç kerâhet vaktinden başka istenilen her vakitte kılınabilir. İkinci ve sabah namazlarından sonra da olsa bu sayılan üç vaktin dışında kaza namazı kılınabilir.

• Cuma Namazının Farziyeti ve Önemi

Cuma namazı, kitap, sünnet, icma-i ümmet ve kıyasla sabit olan bir farz-ı ayndır. Cuma günü Müslümanlar için bir bayramdır. Kur'ân-ı Kerîm'de, "Ey iman edenler, cuma günü namaza çağrıldığınız zaman hemen Allah'ı zikretmeye gidin. Alışverişi bırakın. Bu bilerseniz sizin için çok hayırlıdır." (Cuma suresi, 9. ayet) buyurulmuştur.

Peygamberimiz (s.a.v.):

• "Özürsüz olarak kim ki, peş peşe üç cumayı terkederse Allah onun kalbini mühürler." (Müslim) buyurmuştur.

Cuma namazının hicret anında Ranûna vadisinde farz olduğu ve Peygamberimiz (s.a.v.)'in kıldırıldığı rivayet edilmektedir. İlk cuma namazını hicret esnasında farz olmuştur. Ranûna vadisinde Peygamberimiz (s.a.v.) tarafından kıldırılmıştır. Daha sonra İslam memleketlerinde de kılınmaya başlandı. Cuma günü cuma namazı için gusledip erkenden camiye gitmenin fazileti başlanmıştır. Cuma namazı, camide cemaatle kılınır. Yalnız başına cuma namazı kılınmaz. Kazası da yoktur. Herhangi bir özür sebebiyle cuma namazı kılamayanlar o günün öğle namazını kılarlar.

Cuma Namazının Farz Olmasının ve Edasının Şartları

Cuma namazı herkese farz değildir. Cuma namazının farz olması için aşağıdaki şartların bulunması gereklidir:

1. Büluğ çağına girmek.
2. Erkek olmak. (Kadınlara farz değildir. Fakat kadınlar cuma namazını cemaatle eda ederlerse, öğle namazı yerine geçmiş olur.)
3. Hür olmak. (Köleye farz olmayıp kılsa öğle yerine geçer.)
4. **Mukim** olmak. (Misafir, yolcu ve göçebeye farz değildir. Kılarlarsa öğle yerine geçer.)
5. Sıhhati yerinde olmak (Namaza gidince hastalığının artmasından korkan kimselere cuma farz olmaz. Hasta bakıcı, âciz ihtiyar, gözü görmeyen, ayaksız, kötürüm ve emniyet nöbetçisi gibi özrü bulunanlar da zaruretine binaen öğle namazını kılmakla yetinirler.)

Cuma Namazının Edasının (Sahih Olmasının) Şartları

1. Cuma kılınan yerin şehir veya şehir hükmünde olması.
2. Cuma namazını, yöneticinin veya onun cuma kıldırılmaya görevlendireceği bir vekilinin kıldırması olması.
3. Cumanın Öğle namazının vaktinde kılınması.
4. Cuma kılınan yer için umumi izin olması ve herkese açık olması.
5. Namazdan önce hutbe okunması.
6. Cemaatin bulunması. (İmamdan ayrı en az üç kişinin bulunması.)

• Nafile Namazlar

Nafile namazlar, farz namazlara tabi olan ve olamayan nafile namazlar diye ikiye ayrılır.

Farz Namazlara Tabi Olanlar

Müekked ve gayri müekked olarak farzlardan önce ve sonra kılınan sünnetlerdir ki, bunlara farz namazlara tabi olan nafile ibadetler de denir.

1. **Sünnet-i Müekkede:** Peygamberimiz'in ibadet maksadıyla çoğu zaman yapıp, pek az terkettiği ibadetlerdir. Sabah namazının sünneti, öğle namazının ilk ve son sünneti, akşam namazının sünneti, yatsının son sünneti gibi.
2. **Sünnet-i Gayri Müekkede:** Peygamberimiz'in bazen yapıp bazen terkettiği ibadetlerdir. İkinci namazının sünneti ve yatsının ilk sünneti gibi.

Farz Namazlara Tabi Olmayanlar

1. **Teravih namazı:** Yatsıdan sonra, vitir namazından önce 20 rek'at olmak üzere kılınan namazdır. Sadece, ramazan ayında kılınır.
2. **Tahiyyatü'l-Mescid namazı:** Mescide giren kimseler için mescidin Rab-bine selam vermek ve tazim amacıyla iki rek'at namaz kılmasıdır.
3. **Kuşluk namazı:** Namaz vakitleri bölümünde açıklanan duha vaktinde iki, dört veya sekiz rek'atlık olarak kılınan namazdır.
4. **Teheccüd namazı:** Yatsı namazından sonra bir miktar uyuyup sonra kalkılıp kılınan namazdır. Peygamberimiz (s.a.v.): "**Farz namazlardan sonra en faziletli namaz gece namazıdır.**" (Müslim) buyurmuştur.

5. **İstihâre namazı:** İstihâre namazı nasıl hareket etmenin doğru olacağı bilinemeyen mübah işlerde manevi bir işarete nail olmak için kılınan iki rek'atlık bir namazdır. İlk rek'atta "**Kâfirûn**", ikinci rek'atta "**İhlâs**" suresini okumak **müstehaptır**. Sonra istihâreye yatılır.
6. **Tespîh namazı:** Bu namaz her vakit kılınabilir. Tespîh namazı dört rek'attır. Her rek'atta Fâtiha suresi, bir sure ve tespîhler okunur. Bir veya iki selamla tamamlanır.
7. **Yolculuk namazı:** Bir Müslümanın yola çıkacağı veya bir yoldan döndüğü zaman iki rek'at şükür namazı kılması menduptur. Giderken evde, gelirken de mescitte kılmak daha faziletlidir.
8. **Kusuf namazı:** Güneş tutulması anında Allah'ın kudretini tazim için kılınan namazdır. İki rek'attır.
9. **Husuf namazı:** Ay tutulması anında Allah'ın kudretini tazim için kılınan namazdır. İki veya dört rek'at olarak kılınması menduptur.
10. **Korku namazı:** Zulüm, şiddetli rüzgar, deprem, bulaşıcı hastalıklar ve korkunç hadiselerin vuku bulması gibi durumlarda kılınan namazdır.

• **Cenaze Namazı**

Cenaze namazı mutlak namaz olmayıp, ölü için yapılan duadır. Cenaze namazı farz-ı kifâye olup, bir kısım Müslümanların kılmasıyla diğer Müslümanların üzerinden sorumluluğu kalkar.

Cenaze Namazının Şartları

1. Ölünün Müslüman olması, yıkanıp kefenlenmiş olması.
2. Ölünün cemaatin önünde, cemaatin da ayakta durması.
3. Ölünün tamamı veya başıyla birlikte vücudunun en az yarısı olması.
4. Cenazenin musallâ taşına veya yere konmuş olması.
5. Cenaze namazının rükünleri "**tekbir**" ve "**kıyam**"dır. Cenaze namazında rükû ve secde olmadığı gibi, Kur'an kıraati ve teşehhüt de yoktur.

Cenaze Namazının Kılınış Şekli

Cenaze namazını kıldırarak olan kişi, cenazenin göğüs hizasına, cemaat de imamın arkasına durur. Cenaze namazının şartı niyettir. Niyet etmeden önce cenazenin erkek mi, kadın mı, erkek çocuk mu, kız çocuğu mu, bilinmesi gerekir. Niyet ederken, "**er kişi niyetine**", "**hatun kişi niyetine**", "**sabi niyetine**", "**sabiyye niyetine**" denmesi gerekir.

İmam niyet ederken: “Allah rızası için cenaze namazını kılmaya ve cenaze için dua etmeye” denilir.

Cemaat niyet ederken: “Allah rızası için cenaze namazını kılmaya şu meyyit (veya meyyite) için dua etmeye ve imama uymaya” der. Niyetten sonra imam başlama tekbirini alır. Cemaat de imamı takip eder. İçimizden “Subhâneke” duası “Vecelle Senâüke” ilave edilerek okunur. Bu duadan sonra imam ellerini kaldırmadan “Allâhu ekber” der. Cemaat ise gizlice tekbir alır. İmam ve cemaat gizlice “Salli ve Bârik” dualarını okurlar. Aynı şekilde imam üçüncü tekbiri alır. Cemaatle birlikte cenazenin durumuna göre “Cenaze Duası” okunur. Cenaze duasının hemen arkasından imam dördüncü defa tekbir alır. Sağa sola selam vererek cemaatle birlikte cenaze namazı kılınmış olur. Cenaze namazı duasını bilmeyenler “Kunut” duasını veya “Rabbenâ Âtina” duasından birini okur.

Birçok cenazenin hepsine bir namaz kılmak sahih ise de ayrı ayrı kılmak tercih edilmiştir. Hepsine bir namaz kılınmak istenildiğinde önce erkekler, sonra erkek çocuklar, sonra kadınlar ve daha sonra da kız çocuklar saf hâlinde veya bir-biri hizasında göğüsleri imama karşı olarak sıraya konur.

Cenaze namazı, cenazenin bulunduğu yerde olmadan, giyaben de kılınabilir. Şiddetli yağmur gibi bir özür ve zaruret olmadıkça cenazeyi cami içine alarak cenaze namazını orada kılmak tenzihen mekruhtur.

• Bayram Namazı

Bayram namazının vakti güneşin doğuşundan 45-50 dakika geçtikten sonra başlar, öğle namazının vaktinin girmesinden önceki vakti (zeval vakti) kadardır. Bayram namazı, bir özür olmaksızın ikinci güne bırakılamaz. Kurban Bayramı namazı, bir özürden dolayı bayramın üçüncü günü öğleye kadar kılınabilir.

Bayram namazları ikişer rek’attır. Cemaatle açıktan kılınır. Ezan ve kamet getirilmez. Cuma namazı gibi hutbe okunur, ama hutbe namazdan sonra okunur. Bayram namazları bir şehirde, genel bir alanda kılınabileceği gibi, birden çok cami de de kılınabilir. Bayram günleri erken kalkmak, yıkanıp, ağız ve diş temizliğini yapmak, güzel kokular sürünmek, en güzel elbiselerini giyinmek, fazlaca sadaka vermek, güler yüzlü olmak müstehap görülmüştür.

Bayram Namazlarının Kılınışı

- 1- "Niyet ettim Allah rızası için bayram namazı kılmaya, uydum imama" denir ve iftitah tekbiri alınır. El bağlanarak Subhâneke okunur. Bunu takiben üç ziyade (fazla) tekbir alınır ve hepsinde eller kaldırılır. Her tekbir arasında üç defa "Sübhânallah" diyecek kadar durulur. Birinci ve ikinci tekbirlerde eller yana bırakılır. Üçüncüsünde ise bağlanır.
- 2- Sonra imam gizlice "Eûzü besmele" çekerek açıktan Fâtiha suresi ve zamm-ı sure okur.
- 3- Bunu takiben rükû ve secde edilerek ikinci rek'ata kalkılır.
- 4- Besmeleden sonra Fâtiha suresi ve zamm-ı sure okunur. Sonra birinci rek'atta olduğu gibi üç kere ziyade tekbir alınır. Eller her tekbirde de kaldırılarak yana bırakılır.
- 5- Dördüncü tekbirle eller kaldırılmadan rükûya varılır. Secde ve tahiyyat yapılarak namaz tamamlanır.
- 6- Namazın kılınmasından sonra hatip hutbe okuyarak günün mana ve önemini belirtir.

Teşrik Tekbirleri ve Hükümü

Kurban Bayramı'ndan bir gün önce "Arefe Günü" sabah namazının farzından sonra başlayıp, bayramın dördüncü günü ikindi namazına kadar 23 vakitte farzlardan sonra getirilen tekbirlerdir. Teşrik tekbirleri namazla mükellef olan herkese vaciptir. Eğer unutulursa bayram günleri içinde kazası yapılır.

اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ وَلِلَّهِ الْحَمْدُ

Okunuşu: "Allâhu ekber, Allâhu ekber, lâ ilâhe illallahu vallâhu ekber, Allâhu ekber ve lillâhilhamd."

Anlamı: "Allah en büyüktür, Allah en büyüktür, Allah'tan başka ilah yoktur. Yemin ederim ki Allah en büyüktür. Allah en büyük, hamd Allah içindir."

• İbadetlerdeki Kolaylıklar

Mest Üzerine Mesh: Mesh, İslam dininin göstermiş olduğu bir kolaylıktır. Ayaklara yapılan meshin kapladığı yer, her ayağın ön tarafında, mestin üzerindeki yerdir ki, bu kadarlık bir mesh ile farz yerine getirilmiş olur.

Mest üzerine mesh, ayakların parmak ucundan topuk kemiklerini aşmak üzere mesti meshetmektir.

Meshin Süresi: Meshin müddeti yolcu olmayanlar için 24 saattir. Yolcular için 72 saattir. Meshin müddeti abdestin bozulmasından itibaren başlar.

Örnek: Sabahleyin 05.00'de abdest alıp mestini giydikten sonra saat 11.00'de abdestini bozan kimse için mestin müddeti saat 05.00'de değil, 11.00'den itibaren başlar. Mestlere ayağın ön kısmından üç parmak değecek şekilde bir kere mesh etmek suretiyle işlem tamamlanır. Sağ el ile sağ ayağa, sol el ile sol ayağa meshedilir.

Meshi Bozan Durumlar:

1. Gusül abdestini alacak bir durumun meydana gelmesi,
2. Ayaktan mestin çıkması,
3. Meshetme süresinin bitmesi,
4. Ayaklardan birinin yarısından fazlasına su temas etmesi.

Sargı ve Yara Üzerine Mesh: Şu durumlarda sargı üzerine mesh yapılır:

1. Abdest azalarının birinde kırık, çıkık, yara ve çıban gibi bir şey olup da üstü tahta, alçı veya bez ile sarılması hâlinde tahta veya bez üzerine mesh edilir. O da zarar verirse terk edilir. Sargının altını yıkamakta bir zarar yoksa sargı çözülür, altı yıkanır ve yaranın üzeri meshedilir.
2. Sargı üzerine meshin müddeti yoktur. Bu sargının abdestli iken sarılmış olması da şart değildir. Özür devam ettikçe mesh de devam eder.
3. Sargı üzerine mesh yapıldıktan sonra sargının değiştirilmesi hâlinde tekrar meshedilmesi gerekmez.
4. Sargı üzerine yaranın eseri kan veya irin çıktığında abdest bozulmuş olup tekrar abdest alınması icap eder.

• Hasta Namazı

Ayakta namaz kılamayacak kadar bedenen rahatsız veya hastalığı iyileşemeyecek kadar uzayacak olan kimsenin namazıdır. Hastanın ayakta durmaya gücü yetmiyorsa veya ayakta kaldığı takdirde hastalığının artmasına sebep olursa namazını oturarak kılar. Oturarak kılmaya da gücü yetmiyorsa o takdirde yan tarafına veya arkası üzerine yatarak ima ile namazını kılabilir.

İma, rükûya ve secdeye işaret olmak üzere başı eğmekten ibarettir. İma, ayakta yapılabileceği gibi oturarak da yapılabilir. İma, baş eğmekle olur. Göz ve kaş hareketleri ile veya sırf kalpten rükû ve sücûdu geçirmekle ima olmaz.

• Yolculukda Namaz: (Seferi Namazı)

İkamet ettiği yerden çıkarak başka bir yere gitmeye niyet eden kimseye misafir, kendi beldesinde ikamet eden kimseye de mukim denir.

Dinen seferi olabilmek için gereken en kısa mesafe orta bir yürüyüşle üç günlük mesafedir. Bir günlük yürüyüş müddeti altı saattir. Üç günlük müddeti ise 18 saattir. Bu da yaklaşık olarak 90 km'ye denk gelmektedir. Bazı yolculuklar meşakkat doğurmayabilir. Fakat hüküm ferdi değil umumdur. Yolculuk tren veya uçakla da yapılsa mesafe önemlidir. Bunun için 18 saatlik mesafe uçakla birkaç saatle de alınsa seferilik hükmü geçerlidir. Yolculuk, en az yolculuk mesafesi kadar yol almaya niyetlenerek yerleşim merkezinin, asli ikamet yerinin meskenlerini bırakmasıyla başlar. Yolculuk bir yerde 15 gün veya daha fazla ikamet etmeye niyetlenmesi veya asıl ikamet yerine dönmesiyle biter.

İkamet Yerleri Üç Kısma Ayrılır

1. **Asli vatan:** İnsanın doğduğu veya evlendiği ya da burada doğmadığı ve evlenmediği hâlde içinde yaşayıp ayrılmak istemediği yerdir.
2. **İkamet vatani:** Bir kimsenin 15 gün veya daha fazla içinde ikamet etmeye niyet ettiği yerdir.
3. **Sükna vatani:** Misafirin 15 günden az bir müddet içinde oturmaya niyet ettiği yerdir ki, seferilik hükümleri burada cerayan eder.

SORULAR

1. İbadetin psikolojik bakımdan önemini izah ediniz.
2. İslam'ın temizliğe verdiği önemi ayet ve hadisler ışığında izah ediniz.
3. Namazın günlük yaşayışımızdaki yeri nedir?
4. Cemaatle namaz kılmanın hikmetleri nelerdir?
5. Namaz kılmanın mekruh olduğu vakitler hangileridir?
6. Namazın şartlarını (dışındaki farzları) sayınız.
7. Namazın rükünlerini (içindeki farzları) sayınız.
8. Namazı bozan şeylerden beş tanesini sayınız.
9. Cuma namazının farziyeti ve önemini ayet ve hadislerle izah ediniz.
10. Cuma namazının edasının (sahih olmasının) şartlarını söyleyiniz.
11. Devamlı (revâtib) sünnetleri örnekleriyle izah ediniz.
12. Devamlı olmayan namazlar hangileridir? Söyleyiniz.
13. Cenaze namazının şartlarını söyleyiniz.
14. Teşrik tekbirleri ne zaman getirilir? Hükümü nedir?
15. İslam'ın ibadetlerde tanıdığı kolaylıkları söyleyiniz.

FIKİH

KONULAR

3. KISIM ORUÇ

- Orucun Tanımı ve Önemi
- Orucun Faydaları
- Orucun Çeşitleri
- Orucun Şartları
- Orucu Bozup Bozmayan Durumlar
- Oruç Tutarken Mekruh Olan Hâller
- Oruç Tutmamayı Mübah Kılan Durumlar
- Orucun Fidyesi

• Orucun Tanımı ve Önemi

Oruç sözlükte: “İnsanın kendisini yemekten, içmekten ve cinsi yakınlıkta bulunmaktan menetmesi” anlamına gelir.

Şeri bir terim olarak oruç: İkinci fecirden itibaren güneşin batışına kadar ibadet niyetiyle insanın kendisini yemekten, içmekten ve cinsi muamelede bulunmaktan men ederek Allah’a ibadet etmesidir.

Oruca ilk başlama anına imsak, orucu bozmaya da iftar denir. Ramazan orucu hicretin ikinci senesinde farz kılınmıştır. Orucun önemini belirten birçok hadîs-i şerif vardır.

• Cennette “Reyyân” denilen bir kapı vardır. Bu kapıdan kıyamet gününde (cennete) yalnız oruçlular girerler. Onlardan başka hiçbir kimse giremez. (Kıyamet gününde) “Oruçlular nerede?” diye ilan edilir. Oruçlular kalkıp girerler. Bunlardan başka hiçbir kimse buradan giremez. Oruçlular girdikten sonra da kapı kapanır. Artık kimse giremez. (Buhârî, Tecrid Terc., c. 6, sh. 249)

• “Ramazan girdiğinde cennet kapıları açılır, cehennem kapıları da kapanır. Bütün şeytanlar da zincire vurulur.” (Buhârî, Tecrid Terc., c. 6, sh. 252)

• Orucun Faydaları

• **Oruç insana sıhhat verir.** İnsanlara isabet eden hastalıkların çoğu faydalı olup olmadığına bakılmaksızın her istediğini midesine doldurmaktan ileri gelir. Bu sebeple Peygamberimiz (s.a.v.) “**Oruç tutunuz, sıhhat bulursunuz.**” buyurmuştur.

• **Oruç iradeyi kuvvetlendirir.** Oruçta iradeyi kuvvetlendiren ve insanı sabra alıştıran eğitici bir özellik vardır. Oruç kötü alışkanlıkları terketmeye bir vasıta olduğu gibi, Müslümanı Allah yolunda mücadeleye ve sabra hazırlayan en güzel eğitimidir.

• **Oruç, insana nimetin değerini bildirir.** Her şeyin değeri zıddıyla bilinir. Nimet kaybolmadıkça onun değeri bilinmez. Yeme içmenin ve tokluğun değeri oruçla bilinir. Açlığın ve susuzluğun acısını tatmayan bir kimse yeme-içmenin kıymetini bilemez.

• **Oruç yoksulları hatırlatır.** Oruç, yoksullara karşı şefkatli ve merhametli olmayı, onlara yardım etmeyi ve desteklemeyi sağlar. Çünkü insan açlığın acısını tadınca yoksulların hâinden anlar ve yapacağı yardımlarla Allah katında güzel bir karşılığa ulaşır. Oruçlu, yoksulların katlandıkları güçlükleri bizzat yaşar ve onların sıkıntılarını daha iyi kavrar.

• Orucun Çeşitleri

Oruç, farz, vacip, nafile ve mekruh olmak üzere çeşitlere ayrılır.

a- Farz olan oruç. Bu da ikiye ayrılır:

1. Belli bir vakte bağlı olan oruç. Örneğin, ramazan orucu.
2. Belli bir vakte bağlı olmayan oruç: Örneğin, kazaya kalan ramazan orucu ile keffâret olarak tutulacak oruçlar.

b- Vacip olan oruç (adak oruçlar). Bu da ikiye ayrılır:

1. Belirli günde tutulması adanan oruç. Muayyen (belli bir vakte bağlı olan) bir vaciptir.

2. Herhangi bir gün, hafta, ay gibi belirsiz bir zamanda tutulması adanan oruç da gayri muayyen (belli bir vakte bağlı olmayan) bir vaciptir.

c- Nafile olan oruç. Nafile olan oruçlar şu günlerde tutulur:

1. Gün aşırı oruç tutmak.
2. Her ayda üç gün oruç tutmak.
3. Her hafta pazartesi ve perşembe günleri oruç tutmak.
4. Şevval ayında altı gün oruç tutmak.
5. Arefe günü (Arafat yeri dışında) oruç tutmak.
6. Zilhicce ayının ilk sekiz gününde oruç tutmak.
7. Muharrem ayının dokuz, on ve on birinci günlerinde oruç tutmak.

8. Haram aylarda oruç tutmak. (Zilkade, Zilhicce, Muharrem, Recep)
9. Şaban ayında oruç tutmak.

d- Mekruh olan oruç. Bu da ikiye ayrılır:

1. Tahrimen mekruh oruçlar: Ramazan Bayramı'nın birinci gününde, Kurban Bayramı'nın dört gününde tutulacak oruçlar tahrimen mekruhdur.

2. Tenzihen mekruh oruçlar: Sadece Aşure gününde oruç tutmak, yalnız cuma veya sadece cumartesi günü oruç tutmak, Nevruz gününde (21 Mart –21 Nisan) oruç tutmak tenzihen mekruhdur.

• Orucun Şartları

a- Farz olmasının şartları:

1. Müslüman olmak.
2. Ergenlik çağında ve akıllı olmak.
3. Oruç tutmaya gücü yetmek ve mukim olmak.

b- Sahih olmasının şartları:

1. Hayız ve nifastan temizlenme.
2. Oruca niyet etmek.

• Orucu Bozup Bozmayan Durumlar

Orucu bozup hem kaza hem keffâreti gerektiren durumlar:

Bilerek ve isteyerek yemek yemek, bir şey içmek ve cinsel ilişkide bulunmak orucu bozar ve hem kaza hem de keffâreti gerektirir.

Orucu bozup yalnız kazayı gerektiren durumlar:

Kaza: Bozulan veya tutulamayan orucun ramazan ayı dışında gününe gün tutulmasıdır.

Bilerek ve isteyerek kaçınılması gereken üç şey (yemek, içme ve cinsel birleşme) dışında bir sebeple orucun bozulması durumunda keffâret gerekmiyip sadece kaza gerekir.

Orucu bozmayan durumlar:

- 1- Unutarak yemek, içmek.
- 2- Cünup olarak sabahlamak.
- 3- Eşini öpmek.
- 4- Suya dalıp, kulağına su kaçması.
- 5- İsteği dışında boğazına duman, toz girmesi, sinek kaçması.
- 6- Ağızına gelen balgamı yutup, burnuna gelen akıntıyı çekmek.
- 7- Göze ilaç damlatmak, sürme çekmek, gül koklamak, kan aldırarak.

• Oruç Tutarken Mekruh Olan Hâller

- 1- Nefsinden emin olmayanlar için kocasını veya hanımını öpmek, sarılmak.
- 2- Tükrüğü biriktirip yutmak.
- 3- Zayıf düşeceğini bile bile kan aldirmek.
- 4- Lüzumsuz bir şey çiğnemek. (Lastik veya ağaç parçası gibi)

• Oruç Tutmamayı Mübah Kılan Durumlar

1. Sefer - Yolculuk
2. Hastalık
3. Gebelik - Çocuk emzirmek
4. Yaşlılık
5. Tehdit altında kalmak, baskı altında bulunmak.

• Orucun Fidyesi

Hiçbir şekilde oruç tutmaya gücü yetmeyenlerin tutamadığı orucun yerine fidye vermesi vacip olur. Bunlar da çok yaşlı ve hasta olan insanlardır. Bu gibi kimseler oruç tutmayarak her gün için bir yoksulu doyururlar veya fidyeyi nakit para yahut mal olarak verebilirler. Fidye, bir sadaka-i fitr miktarıdır. Yalnız bir fakire verilse de olur. İsterse akşamlı - sabahlı bir fakiri bir ay doyurur veya isterse eline para verir. İsterse toptan, isterse ayrı ayrı da verebilir. Kendisi fidye veremeyecek kadar yoksul kişi ise Allah Teâlâ'dan af ve bağışlamasını niyaz eder.

SORULAR

1. Orucun tanımını yapınız.
2. Orucun önemini ve faziletini kısaca açıklayınız.
3. Orucun faydalarını belirtiniz.
4. Nafile olan oruçlar hangileridir?
5. Mekruh olan oruçlar hangileridir? Kısaca izah ediniz.
6. Orucun farz ve sahih olmasının şartlarını söyleyiniz.
7. Orucu bozup hem kaza hem de keffâreti gerektiren durumları söyleyiniz.
8. Orucu bozup yalnız kazayı gerektiren durumları söyleyiniz.
9. Orucu bozmayan durumlar nelerdir?
10. Orucun mekruhları nelerdir?
11. Oruç tutmamayı mübah kılan hâlleri söyleyiniz.
12. Orucun fidyesi hakkında bilgi veriniz.

FIKİH

KONULAR

4. KISIM ZEKÂT

- Zekâtın Tanımı
- Zekâtın Farz Olmasının Şartları
- Zekât Kimlere Verilir?
- Kimlere Zekât Verilmez
- Zekâtın İslam'daki Yeri
- Nisap Miktarı Ne Kadardır?
- Zekâtın Faydaları
- Fıtır Sadakası

• Zekâtın Tanımı

Kelime anlamı: Artma, çoğalma, temizlik ve bereket demektir.

İstılahi (dinî terim) anlamı: Belirli miktara erişmiş bir malın kitap ve sünnet ile belirlenmiş bölümünü, belirli zamanda, Kur'an'da bildirilen yerlere Allah'ın hoşnutluğunu dileyerek vermektir.

Zekât, İslam'ın beş rüknünden biridir. Farzıyeti kitap, sünnet ve icma ile sabit olmuştur. Zekât vermek, hicretin 2. yılında farz kılınmıştır.

• Zekâtın İslam'daki Yeri

Zekâtın dindeki yeri, omurganın bedendeki yeri gibidir. Bu bakımdan Hz. Peygamber Efendimiz (s.a.v.): **“Zekât, İslam'ın köprüsüdür.”** buyuruyor. Bu köprü, ruhla bedeni, zenginle fakiri birbirine yaklaştırıp irtibat kurduğu gibi, dünya ile ahiret arasında da bağlantı sağlamakta, ikisinin paralel yürütülmesine ortam hazırlamaktadır.

• Zekâtın Farz Olmasının Şartları

1. Müslüman olmak. Hürriyet sahibi olmak.
2. Akıl-baliğ olmak. (*Aklı yerinde olmak ve ergenlik çağına gelmek*).
3. Zekâta tabi olan malın nisap miktarına ulaşmış olması.
4. Malın, tam mülk olması.
5. Nisap miktarı malın, asıl ihtiyaçtan arta kalan olması.
6. Nisaba erişip, senesi dolan mal ve paranın borçtan fazla olması.
7. Nisaba erişen malın hakikaten ve hükmen artıcı olması.
8. Malın üzerinden tam bir yıl geçmesi.

Nisap Nedir ve Miktarı Ne Kadardır?

Nisap: Zenginliğin ölçüsü sayılan miktarın alt sınırına nisap denir.

Nisaba ulaşmayan ticari maldan, para veya diğer şeylerden zekât vermek gerekmez. İslam şeriatı her malın nisabını belirlemiştir.

NİSAP MİKTARLARI	
Zekâta Konu Olan Mal	Nisap Miktarı
Altın	80 gram
Gümüş	560 gram
Koyun – Keçi	40 adet
Sığır – Manda	30 adet
Deve	5 adet
Nakit para	80 gram altın veya 560 gram gümüş karşılığı olan para
Ticari Mal	80 gram altın veya 560 gram gümüş karşılığı olan mal
Tarım ürünleri	Sulama işine masraf yapılarak, elde edilen ürünlerden yirmide bir (1/20), sulama işine masraf edilmeden elde edilen ürünlerden onda birdir. (1/10)

• Zekât Kimlere Verilir?

Kur'ân-ı Kerim'de zekât verilecek kişiler şöyle sıralanmıştır:

1. Fakirler.
2. Miskinler (günlük yiyeceği bile bulunmayanlar).
3. Zekâtı toplayan memurlar.
4. Kalpleri İslam'a ısındırılmak istenen kişiler.
5. Köleler ve esirler.
6. Borçlular.
7. Allah yolunda cihat edenler (çalışanlar).
8. Yolda kalmış kimseler.

• Zekâtın Faydaları

a- Veren Açısından Zekâtın Faydaları

1. Zenginini şahsiyetini geliştirir, kalpteki dünya sevgisine karşı bir ilaç olup, maddeye tapmaktan korur.
2. Kalbin katılaşmasını önler, şefkatin anahtarı olur.
3. İnsanı bir şeye muhtaç olmama faziletine yükseltir.
4. Malı ebedileştirir, temizler, çoğaltır ve disipline sokar.
5. Veren kişi faziletli kullardan olup, Allah'a şükürün tadına ulaşır.
6. Ruh ile beden arasında bir denge sağlar.
7. Müslümanı mal fitnesinden korur.
8. Ferde mali gücün önemini tanıtır.

b- Alan Açısından Zekâtın Önemi

1. Alanı başkalarına muhtaç olmaktan kurtarır.
2. Alanı çalışmaya teşvik eder.
3. Alanın kıskançlık duygusunu köreltir.
4. Alanı, bir ibadetin edasına sebep kılar.

c- Toplum Açısından Zekâtın Önemi

1. Mülkiyette kuvvet dengesidir.
2. Bir nevi sosyal güvenlik sigortasıdır.
3. Toplumun ruhi değerlerini güçlendirir.
4. Paranın stok edilmesini önler.
5. Sosyal dengeyi sağlar.
6. Toplumun fertlerini birbirine kenetler.
7. Toplum düşmanları ile işbirliği yapılmasını önler.
8. Bir kalkınma hamlesidir.

• Kimlere Zekât Verilmez?

1. Anne, baba.
2. Eş ve çocuklar.
3. Dede, nine ve torunlara.

• Fıtır Sadakası

Fıtır sadakası, Ramazan Bayramı'nda, bayrama erişen her Müslüman bireyin (bebek ya da yaşlı olsun her ferdin) ödemesi gereken; "Yaratıcı'ya kendisini var ettiği için teşekkürlerini ifade ettiği" sadakasıdır. Buna fitre de denilmektedir. Fıtır sadakası, bir bakıma oruç gibi değerli bir ibadette bir noksanlık meydana gelmişse veya onun faziletini düşürecek bir söz ve davranışta bulunulmuşsa, onu kapamaya, açılan gediği tıkamaya yönelik bir ibadettir.

İbn Abbas'tan rivayet edilen bir hadiste: "**Oruçlarını çirkin sözlerden arındırmak ve yoksullara yiyecek sağlamak için fitre vacip kılındı.**" buyurulmuştur.

Fıtır sadakası hür olan her Müslümana, asıl ihtiyacından fazla elinde nisap miktarı mal veya para bulunduğu takdirde vaciptir.

Fıtır sadakasında nisap miktarı malda artma, çoğalma, üreme aranmaz. Fıtır sadakası bayram sabahının girmesi ile vacip olduğundan, ödenme zamanı Ramazan Bayramı'nın birinci günü bayram namazından öncesine kadardır. Fitrenin verileceği yerler zekâtın verileceği yerlerin aynısıdır.

Ebû Hanîfe'ye göre fitre, Müslümanın hem kendisi, hem fakir olan küçük çocukları ve hem de hizmetçileri için vaciptir. Geliri olmayan hanımın fitresini de kocası verir.

Fitre, fakirin bir günlük yiyeceğidir. İmam-ı Âzam'a göre, yiyecek maddeleri yerine bunların değerlerini para veya başka bir cins eşya ile ödemek caizdir.

SORULAR

1. Zekâtın tanımını yapınız.
2. Zekâtın İslam'daki yerini kısaca izah ediniz.
3. Zekâtın kimlere farz olduğunu belirtiniz.
4. Hangi mallardan zekât verilir? Nisap miktarları ne kadardır?
5. Zekâtın kimlere verildiğini yazınız.
6. Zekâtın önemini zekât veren kişi açısından izah ediniz.
7. Zekâtın önemini toplum açısından izah ediniz.
8. Kimlere zekât verilmez. Kısaca belirtiniz.
9. Fıtır sadakası ne demektir. Kimler verir? Hangi mallardan verilir?

Ebû Ümame'tü'l Bâhili der ki: "Sa'lebe b. Hatib-i Ensârî Resûlullah'a geldi: "Yâ Resûlallah bana servet nasip etmesi için Allah'a dua et!" dedi.

Resûlullah: "Eyvah Sa'lebe'ye! Şükürünü eda ettiğin az, şükürünü edaya güç yetiremeyeceğin çoktan hayırlıdır!" dedi.

Sa'lebe bundan sonra Resûlullah'ın yanına tekrar geldi: "Yâ Resûlallah! Bana servet nasip etmesi için Allah'a dua et!" dedi.

Resûlullah: "Ben senin için, güzel bir örnek değil miyim? Sen Allah'ın peygamberi gibi olmaya razı değil misin? Varlığım kudret elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki, dağların altın veya gümüş olarak benimle gezip dolaşmasını istesem muhakkak gezer dolaşır!" dedi.

Sa'lebe bundan sonra yine Resûlullah'ın yanına geldi: "Ya Resûlallah! Bana servet nasip etmesi için Allah'a dua et! Seni hak din ve kitapla gönderen Allah'a yemin ederim ki, Allah bana servet nasip edecek olursa, o servetten muhakkak her hak sahibine hakkını veririm!" dedi.

Bunun üzerine, Resûlullah (s.a.v.): "Allah'ım! Sa'lebe'ye servet nasip et! Allah'ım! Sa'lebe'ye servet nasip et!" diyerek dua etti.

Sa'lebe koyun sürüleri sahibi oldu. Sürüler çok hızlı bir şekilde üremeye başladı. Çok miktarda koyun sürüsü olan Sa'lebe, Medine'den ayrılarak başka vadilere yayılmak zorunda kaldı.

Sa'lebe, yalnız öğle ve ikindi namazlarını Resûlullah'la kılar, öteki namazlarını sürülerinin yanında kılardı.

Koyunlar çoğalıp üremeye devam edince, Sa'lebe vakit namazlarını bıraktı. Yalnız cuma namazına gelir oldu.

Sürüler günden güne çoğalıp gidince, Sa'lebe Cuma namazını da bıraktı. Artık cumada ve cemaatlerde de görülmez, bulunmaz oldu. Ancak cuma günleri, yolcularla buluşur, şehirde olan bitenleri onlardan sorardı. Bir gün Resûlullah onu hatırladı ve "Sa'lebe ne yapıyor?" diye sordu.

"Ya Resûlallah! Sa'lebe sürüler edinmişti. Sürüleri Medine'ye sığmaz oldu!" dediler ve izahat verdiler.

Bu zekât tahsildarlarına: "Sa'lebe b. Hatib ile Süleymoğullarından falan zata uğrayınız. Onların mallarının zekâtlarını alınız." dedi.

Zekât memurları yola çıktılar. Sa'lebe'nin yanına vardılar. Malının zekâtını istediler. Resûlullah'ın zekât hakkındaki yazısını da ona okudular.

Sa'lebe: "Bu cizye ve haraçtan başka bir şey değil! Cizye ve haracın kardeşinden başka bir şey değil bu! Hele siz bir gidiniz, işinizi gördükten sonra bana uğrayınız!" dedi. Zekât memurları da gittiler.

Süleymlî zat, memurların söylediklerini işitince, zekâtlık çağındaki devesinin en iyisine baktı ve onu zekât için ayırdıktan sonra, memurlara teslim etmek üzere, karşılına çıktı. Memurlar onu görünce: "Sana, malının böyle en iyisini seçip vermek gerekmez. Senden bunu almayı istemiyoruz!" dediler.

Süleymlî: "Hayır alınız onu! Çünkü, nefsim onunla temizlenecek!" dedi. O ancak O'nun için ayrılmıştır!" dedi.

Bunun üzerine zekât memurları almak zorunda kaldılar. Memurlar herkese uğrayıp mallarının zekâtlarını topladılar. Sonra da Sa'lebe'nin yanına döndüler.

Sa'lebe: "Yazınızı bana bir daha gösterin bakayım!" dedi. Yazıyı okuyunca "Bu cizye ve haraçtan başka bir şey değil! Cizye ve haracın kardeşinden başka bir şey değil bu! Hele siz şimdi gidiniz de ben bir düşüneyim bakayım!" dedi.

Memurlar dönüp Medine'ye geldiler. Resûlullah onları görünce, onlar daha konuşmaya başlamadan "Eyvah Sa'lebe'ye!" dedi. Süleymlî için de hayır ve bereket duası yaptı.

Memurlar Sa'lebe'nin yaptıklarını da, Süleymlî'nin hareketini de Resûlullah'a haber verdiler.

Bunun üzerine yüce Allah, indirdiği ayetlerde şöyle buyurdu:

"Onlardan kimisi de var ki, -Allah bize fazl-u kerîminden servet verirse, mutlaka onun zekâtını veririz ve her hâlde sâlihlerden oluruz- diyerek Allah'la ahitlemişlerdi. Allah, onlara istediklerini fazl-u kerîminden verince, cimri kesildiler. Allah'ın emrine uymaktan yüz çevirdiler. Zaten onlar dönektirler. Allah da verdikleri sözü tutmadıkları ve yalan söylemeyi adet edindikleri için, onların bu fiillerinin akibetini kalblerinde kıyamet gününe kadar sürecek bir nifaka çeviriverdi." (Tevbe suresi, 75-77. ayetler)

O sırada Resûlullah'ın yanında Sa'lebe'nin akrabalarından bir zat bulunuyordu. Bunu işitir işitmez, Sa'lebe'nin yanına vardı: "Yazıklar olsun sana ey Sa'lebe! Allah senin hakkında şöyle şöyle ayetler indirdi." dedi.

Sa'lebe hemen Peygamber (s.a.v.)'in yanına geldi. Zekâtını kabul etmesini

diledi. Peygamber (s.a.v.) ona: “Yüce Allah beni, senin zekâtını kabul etmekten men etti!” dedi.

Sa’lebe başına toprakları saçmaya başlayınca Resûlullah (s.a.v.): “Bu senin kendi amelin, kendi hareketlerinin neticesidir. Ben zekâtını vermeni sana emrettim. Sen emrime itaat etmedin.” dedi.

Resûlullah Sa’lebe’nin zekâtını almaya yanaşmayınca, Sa’lebe dönüp evine gitti. Resûlullah, vefat edinceye kadar ondan zekât olarak bir şey almadı. Halife olduğu zamanda da Ebû Bekir (r.a.)’a geldi: “Sen benim mevrimi, ensar arasındaki yerimi Resûlullah’tan öğrenmişsinizdir, zekâtımı kabul et!” dedi.

Ebû Bekir (r.a.): “Resûlullah senden zekât olarak bir şey kabul etmemiştir. Ben, onu kabul edebilir miyim?” dedi ve vefat edinceye kadar, Sa’lebe’nin zekâtını kabul etmedi.

Ömer b. Hattab (r.a.) Ebû Bekir’in yerine geçince, Sa’lebe, ona geldi: “Ey müminlerin emiri! Zekâtımı kabul et!” dedi. Ömer b. Hattab (r.a.): “Senden Resûlullah da, Ebû Bekir de zekât kabul etmediler. Ben onu kabul edebilir miyim?” dedi ve vefat edinceye kadar da kabul etmedi.

Sonra, Osman b. Affân Ömer b. Hattab’ın yerine geçti. Sa’lebe O’na geldi, zekâtını kabul etmesini diledi.

Osman b. Affân: “Onu Resûlullah da, Ebû Bekir (r.a.) da, Ömer (r.a.) da kabul etmediler, ben onu kabul edebilir miyim?” dedi. O da kabul etmedi.

Nihayet, Sa’lebe, Osman b. Affân’ın halifeliği döneminde ölüp gitti.

*M. Asım Köksal, Hz. Muhammed (s.a.v.) ve İslamiyet
İslam Tarihi, Medine Dönemi, c. 7, 265-366-267)*

FIKİH

KONULAR

5. KISIM HAC

- Haccın Tanımı
- Haccın Hükümü ve Delilleri
- Haccın Önemi ve Faydaları
- Hac Kimlere Farzdır?
- Haccın Farzları
- Haccın Vacipleri
- Haccın Sünnetleri
- Haccın Çeşitleri
- Mikât
- İhram
- Tavaf

• Haccın Tanımı

Sözlük anlamı: Yönelmek, kastetmek, ziyaret etmek demektir.

Dinî anlamı: İhrama girerek Kurban Bayramı öncesi arefe gününde Arafat'a çıkıp, bir müddet ibadet maksadı ile durmak (vakfe yapmak) ve bayramda Kâbe-i Muazzama'yı tavaf etmektir.

• Haccın Hükümü ve Delilleri

Hicretin dokuzuncu yılının sonlarında farz kılınan hac, İslam'ın beş şartından biri olup, kitap, sünnet ve icma ile sabittir.

Kur'ân-ı Kerîm'de, "Hacca gidip gelmeye gücü yetenlerin Beyt-i Şerîf'i ziyaret etmeleri Allah (c.c.)'ın insanlar üzerindeki hakkıdır." (Âl-i İmrân suresi, 97. ayet) buyurulmaktadır.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) şöyle buyurmuşlardır: "Kabul edilmiş haccın karşılığı cennettir."

• Haccın Faydaları

Haccın faydalarını fert ve toplum açısından olmak üzere iki kısımda inceleyebiliriz:

a- Fert açısından faydaları:

- 1- İnsanda şükür duygusunu artırır.
- 2- Tevhid inancını ve dini duygularını artırır.
- 3- Hac esnasında insan yaşadığı hayatın muhasebesini yapar.
- 4- Diğer dünya Müslümanlarıyla tanışarak müminleri bir safta toplar.
- 5- Kişiyi sabırlı olma özelliğini kazandırır.

b- Toplum açısından faydaları:

- 1- Bütün Müslüman milletlerin kendisini tanıtmalarına büyük imkân sağlar.
- 2- Müslümanların fikrî ve ticari bağlarını artırır.
- 3- Dünyadaki Müslümanların birlik, beraberlik ve dayanışmalarını kuvvetlendirir.

• Hac Kimlere Farzdır?

a- Farz oluşunun şartları: Bir Müslümana haccın farz olması için şu şartlar gerekir:

1. Müslüman olmak.
2. Ergenlik çağına girmiş olmak.
3. Akıllı olmak.
4. Hür olmak.
5. Hacca gidip gelecek kadar parası olmak.
6. Hacca gidip gelinceye kadar ailesinin ihtiyacını temin etmiş olmak.

b- Haccın yerine getirilişinin şartları:

1. Sağlıklı olmak.
2. Hac yollarının güvenliliği (yol emniyeti).

c- Haccın kabul olmasının şartları:

1. Hac niyetiyle ihrama girmek.
2. Arafat'ta vakfeye durmak,
3. Kâbe'de tavaf yapmak.
4. Hac için gerekli ibadetleri zamanında yapmak.

• Haccın Farzları

1. **İhram ve niyet:** Hac ve umre esnasında, normal zamanlarda helal olan bazı şeyleri kişinin kendisine haram kılmasıdır. Hacca niyet ederek ihrama girilir.
2. **Arafat'da vakfe:** Arefe günü öğleden sonra Kurban Bayramı'nın birinci günü tan yerinin ağarma vaktine kadar az da olsa bir süre Arafat'ta kalmaktır.
3. **Kâbe-i Muazzama'yı ziyaret tavafı:** Ziyaret tavafı farz olup Kurban Bayramı'nın birinci günü fecrin doğuşunda başlayarak Kurban Bayramı günleri içinde yapılır.

• Haccın Vacipleri

1. Safa ile Merve arasında say etmek.
2. Müzdelife'de vakfe.
3. Şeytan taşlama.
4. Saçları traş etmek.
5. Veda tavafı (Mekke'den ayrılırken yapılır).

Yukarıda saydığımız haccın vaciplerinden herhangi birisi terkedilecek olursa terkeden kişinin ceza olarak kurban kesmesi gerekir.

Bunlardan başka, haccın vaciplerinin de kendi içlerinde vacipleri vardır. Bunlar da şöylece sıralanabilir:

1. Tavafa Hacerülesved'den başlamak.
2. Tavafı Kâbe'yi sola alarak sağdan yapmak.
3. Tavafı yürüyerek yapmak. (Herhangi bir özürü yoksa).
4. Tavafı, Hatim denilen yerin dışından yapmak.
5. Tavafın yedi **şavt** olması (Şavt: Kâbe etrafında bir defa dönmek).
6. Tavaf bittikten sonra iki rek'at namaz kılmak.
7. Hac ve umreyi birleştirenlerin kurban kesmesi.
8. Ziyaret tavafının Kurban Bayramı günlerinde yapılması.
9. Arafat'ta güneş batıncaya kadar beklemek.
10. İhramlıya yasak olan durumlardan kaçınmak.

• Haccın Sünnetleri

1. İhrama girmeden önce boy abdesti veya abdest almak.
2. İhram niyetiyle iki rek'at nafile namaz kılmak.
3. İhramın yeni ve beyaz renkli olması.
4. İhrama girdikten sonra fırsat buldukça telbiye getirmek.
5. İhrama girmeden önce güzel kokular sürünmek.
6. Mekke'ye ilk girildiğinde kudüm tavafı yapmak.
7. Ziyaret tavafının ilk üç seferinde omuzları dik tutup silkerek ve adımları kısaltıp sıklaştırarak çalınmalı yürümek.
8. Tavaf esnasında ilk üç şavtta erkeklerin ridalarını sağ koltuk altından geçirip sol omuzları üstüne örterek bağlamaları.
9. Arafat'tan Müzdelife'ye, Müzdelife'den Mina'ya gidişte ve Mina'da kimseyi rahatsız etmemek.
10. Şeytanı taşlarken küçük, orta ve büyük olmak üzere sırayı gözetmek.
11. Bayram gecelerini Mina'da geçirmek.
12. Müzdelife'den Mina'ya güneş doğmadan gitmek.
13. Medine'de Peygamber Efendimiz'in kabrini ziyaret etmek.

Yukarıda saydığımız haccın sünnetlerini terkedenin haccı kabul olur, fakat bazı sevaplardan mahrum olur.

• Haccın Çeşitleri

a- Hüküm yönünden:

1. **Farz olan hac:** Hacca gitmek için gerekli şartları taşıyan her Müslümanın ömründe bir defa yapmakla yükümlü olduğu hacdır.
2. **Vacip olan hac:** Hac yapmayı adayan bir kimsenin yaptığı veya nafile bir hac yaparken yarıda bırakıp bu haccın yerine yapılan hacdir.
3. **Nafile hac:** Farz hacle yükümlü olmayan kişinin yaptığı hacdir. Farz haccı yerine getirmiş kişinin Allah (c.c.) rızası için iki veya daha fazla hac yapması veya ergenlik çağına ulaşmamış çocuğun yaptığı hacdir.

b- Yapılış yönünden:

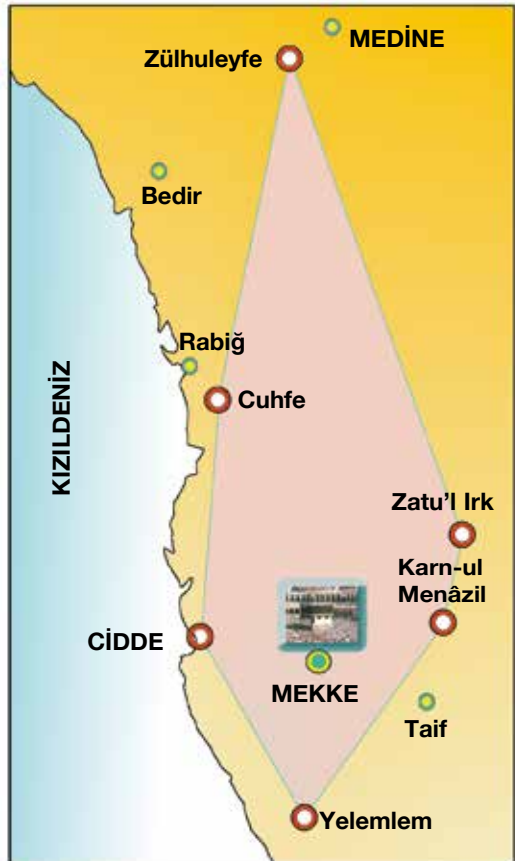
1. **İfrad haccı:** Umre yapılmaksızın sadece hac görevini yerine getirmektir.
2. **Temettu haccı:** Hac mevsiminden önce Mekke-i Mükerrerme'ye gidip umre için ihrama girip umre yaptıktan sonra henüz memleketine, yurduna geri dönmeden yeniden ihrama girip hac yapmaktır. Yani aynı mevsimde hem umre hem de hac görevini yapmaktır.
3. **Kıran haccı:** Bir ihram ve bir niyetle umre ile hac birleştirilerek yapılan hacdır. Yani ihrama girilir, umre yapılır, aynı ihramdan çıkmadan hac görevi yapılır ki, umre ile hac birleştirilmiş olur.

• Mîkât

Mekke'nin çevresi itibariyle aşağı yukarı on millik mesafenin içinde kalan bölgeye "Harem" denilmektedir. Bu mesafenin başlangıç noktasına **mîkât mahalli** denilmektedir ki, hac yapmak isteyen insanlar bu sınırdan ihrama girmek zorundadırlar. Harem bölgesinin dışından yani İslam ülkelerinden gelecek olan hacılar bu mîkât mahallinde ihrama girerler ki, bu mîkât yerleri şu şekilde isimlendirilmiştir. **Zülhuleyfe, Zatu'l-Irk, Cuhfe, Karnu'l-Menâzil, Yelemem ve Cidde** gibi. Hacı gidenlerin buralardan herhangi birinden geçerken ihramsız geçmesi caiz olmaz.

Mîkâtî İhramsız Geçmek

İhramın şartlarından birisinin, Mîkât yerinde ihrama girmek, yani hac veya umreye niyet etmek olduğuna göre, ihramsız olarak bu bölgelerin geçilmesi hâlinde geri dönülerek ihrama girilir. Eğer geri dönme imkânı mümkün değilse, ihramsız Mîkât yeri geçildiği için bir kurban cezası gerekir.

• İhram

a- Tarifi:

Hac ve umre niyetiyle giyilen bir kıyafet şeklidir ki, ihrama giren bir insanın normal zamanlarda helal olan bazı şeyleri kendisine haram kılmasıdır. İhrama giren bir insanın niyet etmesi ve telbiye getirmesi gerekir. Eğer

niyet veya telbiyeden herhangi birisi olmazsa ihram eksik olur. İhrama daha önce izah ettiğimiz gibi mîkât mahallinde girilir.

b- İhrama gireceklerin yapacakları işler:

1. Gusletmek veya abdest almak.
2. Tırnakları kesmek.
3. Tıraş olmak ve vücudundaki temizlenmesi gereken kılları kesmek.
4. İzâr ve ridâdan meydana gelen özel bir elbise giymek. İzâr belden aşağı sarılan dikişsiz etektir. Ridâ ise belden yukarısını örten dikişsiz bir örtüdür.
5. Güzel kokular sürünmek.
6. İhrama girerken iki rek'at namaz kılmak.

c- İhramlıya yasak olan şeyler: İhramlı olan kimsenin bazı şeyleri yapması haram, bazı şeyleri yapması da mekruh olup bunları aşağıdaki şekilde sıralayabiliriz:

1. Haram olan şeyler: Cinsi münasebet, kavga etmek, avlanmak, koku sürünmek, tırnak kesmek, erkeklerin dikişli elbise giymesi, saç kesmek, vücuttan kıl koparmak, harem hudutlarının içindeki otları ve bitkileri koparmak.
2. Mekruh olan şeyler: Güzel kokuları koklamak veya yanında taşımak. İçinde kokulu maddeler bulunan şeyleri yemek.

d- İhramlıya mübah olan şeyler:

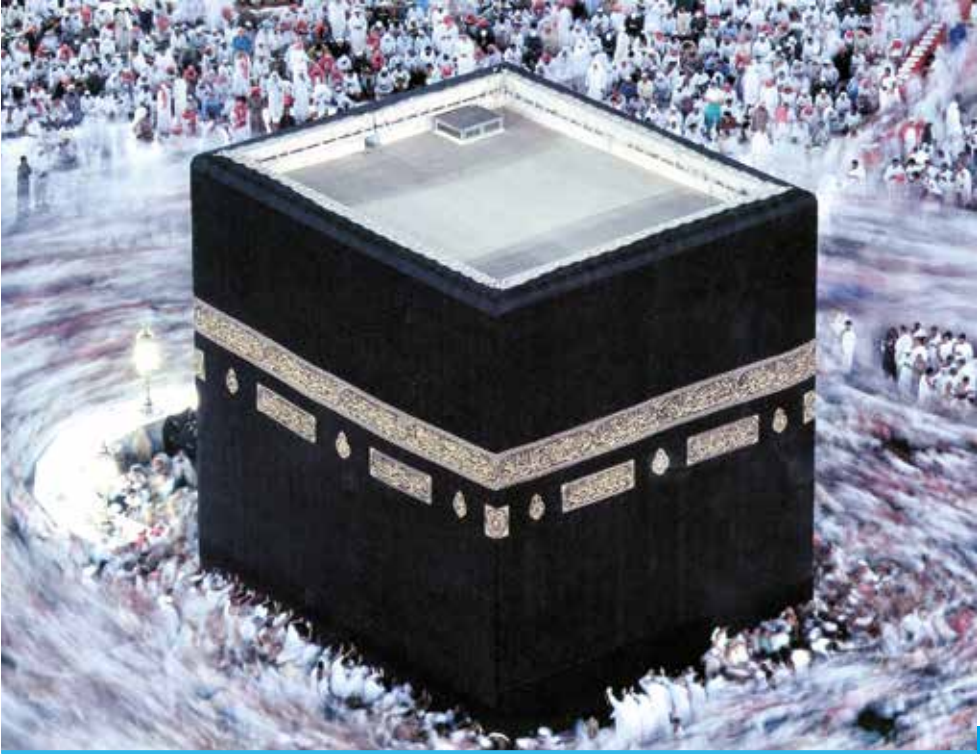
İhrama giren kimsenin kan aldırması, vücudunun herhangi bir yerini kaşınması, yıkanması, gözlük, yüzük ve saat takması, şemsiye taşınması ve gölgeye sığınması mübahdır. Taşındığı şemsiyeyi başının üstüne takke gibi koyup başını örtemez. Çünkü başın açık olması vaciptir.

• Tavaf

Tavaf **sözlükte** bir şeyin etrafında dönmek veya eski ve değerli bir şeyi ziyaret etmek anlamlarına gelir.

Dinî anlamı ise, Kâbe'nin etrafında 7 şavt yapmaktır. Dört çeşit tavaf vardır ki, bunları aşağıdaki şekilde sıralayabiliriz:

1. **Ziyaret tavafı:** Farz olan tavaf olup, Arafat'da vakfeden sonra bayramın birinci günü fecr-i sâdıkın doğmasından sonra yapılır.
2. **Veda tavafı:** Hacıların Mekke'den ayrılırken yaptıkları tavaftır ki, bu tavafı yapmak vaciptir.
3. **Kudüm tavafı:** Mekke'ye dışarıdan gelenlerin yapmaları gereken tavaf olup, yapılması sünnettir.
4. **Tatavvu tavafı:** Mekke'de bulunan Müslümanların zaman zaman Kâbe'yi tavaf etmeleri olup, bu tavafı yapmak nafil bir ibadettir.

SORULAR

1. Haccın tanımını yapınız.
2. Haccın farz oluşunun delillerini söyleyiniz.
3. Haccın faydalarını anlatınız.
4. Hac kimlere farzdır?
5. İhram, telbiye, tavaf ve vakfe ne demektir? Kısaca açıklayınız.
6. Haccın kabul olmasının şartlarını söyleyiniz.
7. Hüküm yönünden haccın kısımlarını belirtiniz.
8. Yapılış yönünden haccın kısımlarını söyleyiniz.
9. Harem böğeleri nerelerdir? Söyleyiniz.
10. İhramlıya yasak olan şeyler nelerdir? Belirtiniz.
11. Kaç çeşit tavaf vardır? Söyleyiniz.